

venia, isqué de --- un molt ric palau, e molt ben abillada posàs dins un castell que portava, tot de *fusta*, sobre un carro de dotze rodes, que tiraven 36 cavalls», JoMartorell (Ag. II, 98; I, 123); «vos nec populatores --- possitis facere --- exmoxadam --- ut de *fusta* que est in locis -- duobus annis possitis exmotxare», carta de població de Bellestar de Morella a. 1278 (BSCC XIV, 434).

Generalitzada en la llengua comuna, després de l'Edat Mitjana: «Bombardes --- ficades en pals de *fusta*», JnEsteve (*Liber Elegantiarum*, k-5-c); «los pinyols de les olives ---; la carcoma de la *fusta*: caries», OPou (ThPu., 231).

Fust apareix també des d'antic com a nom de la matèria o substància llenyosa: «no és defès religiós a peccat per àbit, mas per justícia, caritat: menjar faves, beure vi mudat e agre, longues faldes, dos caperons, streps de *fust*, levar a matines! com no ajudats a justícia, caritat, com sien en nostra companyia?», «castell de pedra, de calç e de *fust* e de terra», Llull (*Blanqueria*, NCL. II, 13; *Merav.* IV, 241); «de gaudals e de conkes de *fust* ---», doc. ross. de 1284 (i molts de posteriors en *InvLC*); «e'l palau, de volta qui ara és, e laores era de *fust*», Cròn. de Jaume I (Ag., 19), i *AlcM* cita «carga de *fust* de Castella qui va en València» ja 1252; «VAXELLA DE LA CUINA: llibrell per escurar; conca de *fust*: alveus», «vaxella de *fust*: vasa lignea», OPou (ThPu., 228, 185).

De tota manera es nota des del principi predilecció per usar *fust* amb el valor de pal, o peça semblant, de *fusta*: «un d'aquests hòmens aytals venc a un *fuster* qui dolava un *fust*, e recomptà al *fuster* com havia ohit dir que un *fust* era stat tant forts, que havia sostengut major pes que tot lo món; molt se meravellà lo *fuster* d'aquesta paraula, e --- lo recomptador li espòs la paraula, ço és la creu on fo posat lo Fill de Déu», Llull (*Blanq.* II, 218.20); paràbola que ja feia temps que tendia a estereotipar-se, i així veiem que *fust* és la Creu en si en les *VidesR*: «humilietz mi penjant en lo *fust*, en lo qual me liuràs a mort» (f° 31r1). La biga on es penjà Judes: «Com l'ag traït, ac-ne dolor / --- / e corre tost e va-s liar / sus en *fust*, e puys penjar», *Lleg. Rim. de Sev.* (v. 1183 i igual en el v.332); «dix lo mercader, quan hagué cuberta l'olla del tresor. —Ací voldria lexar qualche senyal —per tal que conega on serà—. E com --- no trobàs pedra ne *fust* --- dix-lo lo diable. —Fes tos afers sobre lo loc on és l'olla e açò romandrà-hi per senyal», Eiximenis (*Dotzèn*, NCL. VI, 70); «un *fust* d'eutzina» en un doc. de Bna. de 1390 (*CaCandi*, *MiscHistCat.* II, 202); «lo *fust* hon lliguen les àncores: cheniscus», «RECEPTA DE FER TINTA --- estiga al sol dos dies, y se mene ab un *fust* vert de figuera», «pren un *fust* de brasil ---», OPou (ThPu., 70, 181, 182).

La distinció semàntica que aquesta major freqüència marca correspon, en efecte, al valor etimològic del mot, car en llatí FŪSTIS m. era un pal, bastó o garrot, quasi sempre de fusta, mentre que la matèria o substància lignia (en la mesura en què no s'expressava per LIGNUM > LLENYA) es deia MATERIES, MATERIA.^{1 60}

La innovació d'aplicar FUSTIS a la matèria és comuna al català només amb alguns llenguatges romànics del SO., en particular la llengua d'oc, i tingué també considerable vigència en el cast. ant. *fuste*, durant els Ss. XII-XIV (*armas de fuste*, P. del Cid; Partidas, etc.; veg. *DECH* II, 983b1-14). Al mateix temps es creà la forma femenina *fusta*, segurament com a imitació de l'oposició entre *lleny* i *llenya* (LIGNUM, pl. LIGNA), *full* i *fulla*, *fruit* i *fruta*, etc.; Jud (*ASNSL* CXX, 87) potser ja pensa en això mateix, si bé parla especialment del celtisme CARPENTUM/CARPENTA, que en català no pogué operar; l'explicació per heteroclísi que en dono en el *DECH* (lín. 22ss.) ara em sembla menys convincent; en la llengua d'oc també trobem *fust* i *fusta*, tots dos corrents en l'E. Mj., mentre que en castellà fou cosa pròpia de l'aragonès medieval (*BRAE* II, 553; *Fueros* de c. 1350, *RFE* XXII, 133-4; i cf. ACastro, *RFE* IX, 267; Pottier, *VRom.* X, 158).²

En la nostra llengua *fust* decaigué en els segles baixos, però avui resta encara viu i popular, aplicat al material, en el nostre Pirineu Central i a les Illes. Ho sentim encara a Andorra («una palanca de *fust*», «joguines de *fust*», Soldeu, 1952); i en general a tot l'Alt Pallars: «una creu de *fust*», Llessui (1959); «lo pont de *fust*», Botén (1959); «un tap, una barra de *fust*», Farrera (1933); «les ferrades, lo caulisser, són de *fust*», a Cardós (1934); «un calàs, unes bigues, unes cartres de *fust*», Àreu (1933); «la forca, lo bernat, són de *fust* o de ferro», Tor (1932); altrament allà també es conserva amb un valor com el del llatí i del català medieval: «quan lo *fust* (de l'arbre) sape ---», Estaon (1934); i quan es tracta d'explotació usen més variat *fusta* («la carretera de *fusta*» 'el camí de ròssec de troncs en el bosc', Àreu, 1933). Però també el trobem a les Illes Balears, i com a nom de matèria, especialment a Mallorca: «una premsa de *fust*» (*BDLC* XX, 245), i jo mateix l'hi sento tant a Selva com a Búger com a nom del pont i torrent entre aquestes dues viles; si bé per l'explicació que me'n donen a la darrera es veu que *fusta* hi funciona com a mot d'ús més lliure: «en diuen *Es Torrent des Pont de fúst*, perquè es pont era de *fúst*» (1963). Menorquí *culleres de fust* i la dita men. *vest un fust* i semblarà un senyor. En val. s'usa especialment en el sentit de 'tija d'una planta': «potentilla casi sens *fust* = ll. potentilla subcaulis, cast. p. casi sin tallo», Cavanilles, *Obs.* II, 331.

Fusta és el mot que ha restat a tot el domini lingüístic (eiv. «*fusta*: madera», PzCabr.), llevat només a l'Horta de València, on el castellanisme *madera* ha penetrat fortament fins entre gent no acastellanada: «el sorteig de redolins (assignació pesquera) el fem en *boletes de madera*» (em deien els vells conservadors del Palmar, 1962).

Altrament *fusta* també pot rebre aplicacions concretes i especialitzades. Quasi n'és ja una quan l'usem pel conjunt de posts d'un envà o cosa semblant: «mos ulls lliscaven sens voler fins el cancell que s'ovirava a baix, com gola de llop, y'l meu poruc magí traspassava l'espessadat de la *fusta* y 's figurava ja 'l carrer», NOLLER (*Notes d. c.*, 192). Designa (Urgell, Urgellet,